

DWARSLIGGERS UIT SURINAME *)

door

Ir W. Spoon.

Tengevolge van den oorlog is in Nederland op allerlei gebied een zeer groot tekort aan hout ontstaan. Zoo gingen bij de spoorwegen vele dwarsliggers verloren, hetzij door oorlogshandelingen, dan wel door opbreken van baanvakken en wegvoeren van de materialen. Hoe ernstig de daardoor ontstane toestand wel is, blijkt o.m. uit een A.N.P.-bericht van 27 Juli j.l., waarin melding wordt gemaakt van een plan van de regering tot aankoop van hout in Zweden, de Vereenigde Staten van Amerika en Canada, en waarbij aan het slot speciaal van de dwarsliggers wordt gezegd, dat „ten aanzien daarvan nieuwe wegen zullen moeten worden gevonden om het groote tekort aan te vullen”.

In een nader bericht van 7 October j.l.¹⁾ wordt de behoefte aan dwarsliggers tot en met 1946 geschat op 159.000 m³ of rond 1.590.000 stuks. Tot op dat tijdstip had Nederland in Zweden 42.800 dwarsliggers (4.280 m³) kunnen aankopen, waarmede dus nog slechts in 3% van de behoefte was voorzien.

Vóór den oorlog werden de dwarsliggers uit verschillende landen in Europa betrokken (Joegoslavië, Polen, Rusland, Frankrijk, Portugal), hetgeen nu voorloopig niet meer mogelijk is. Echter waren, eveneens voor den oorlog, bij de Nederlandsche Spoorwegen proeven in gang met dwarsliggers uit Nederlandsch-Indië, welke proeven zich voor bepaalde houtsoorten gunstig lieten aanzien.²⁾

Hoewel Indië bevrijd is, kan op dat land als bron voor dwarsliggers nu nog niet gerekend worden. Trouwens, het aan hout zoo rijke Insulinde, zou ook in ander opzicht voor het moederland van groote beteekenis kunnen zijn in de voorziening met die grondstof.

Er is echter een ander deel van het Koninkrijk, eveneens rijk aan hout, waarop wel reeds een beroep zou kunnen worden gedaan. Wij bedoelen Suriname of Nederlands-Guyana in Zuid-Amerika. Ons beperkende tot het onderwerp dwarsliggers, zien wij, dat de toenmalige deskundige van de in Nederland gevestigde Commissie van advies en onderzoek inzake Surinaamsche houtsoorten, dr. J. Ph. Pfeiffer, in deel II van zijn boek³⁾ „De houtsoorten van Suriname” op blz. 233 de volgende houtsoorten uit dat land als bruikbaar voor de vervaardiging van dwarsliggers bestemd voor een gematigd klimaat noemt:

zeer geschikt *mora*, *Mora excelsa* Baill. et Benth. syn. *Dimorphandra excelsa* (Rob. Schomb.) Baill.

zwarte kabbes, *Boudichia* en *Diplotropis* sp. div. pakoelie, *Platonia insignis* Mart.

wane, *Ocotea rubra* Mez.

geschikt roode kabbes, *Andira coriacea* Pulle basralocus, *Dicorynia paraensis* Benth.

Die keuze is voornamelijk gebaseerd op het resultaat van een door dr Pfeiffer in het Laboratorium voor Technische Botanie te Delft verricht onderzoek naar de technische eigenschappen van acht en twintig der voornaamste Surinaamsche houtsoorten. Het is daarom gelukkig, dat naast die theoretische overwegingen ook praktische ervaring met enkele dier houtsoorten, te weten *mora* en *wane*, voor dwarsliggers geplaatst kan worden.⁴⁾

*) Tevens Bericht van de Afdeling Handelsmuseum van het Indisch (voorheen Koloniaal) Instituut no. 209.

¹⁾ Persdienst Min. Handel en Nijverheid, overg. in Econ. Nieuws 1141 van 24-10-45.

²⁾ Ber. Afd. Handelsmuseum 177, Indische dwarsliggers in Nederland, ook verschenen in Ned. Boscbouw T. 15, 89 (1942); Meded. Afd. Handelsmuseum 28, 11, Kroewing-dwarsliggers (Inlichtingen en Onderzoekingen in 1943).

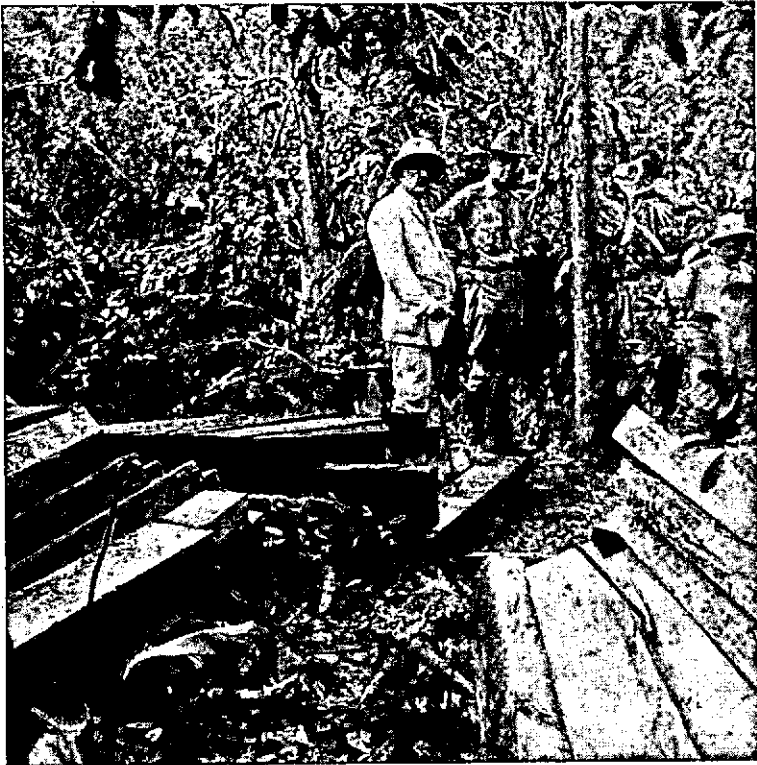
³⁾ Meded. Afd. Handelsmuseum 6 (1926/27).

⁴⁾ De economische toestand van Suriname, verslag uitgebracht door de Vereeniging voor handel en nijverheid, over de jaren 1922 t/m 1931.

Omstreeks 1922 was de gunstige ervaring door de Koloniale Spoorwegen opgedaan met mora-dwarsliggers (dus in Suriname zelf), aanleiding ook buiten Suriname belangstelling voor die toepassing te zoeken. Zoo ging in 1923 een proefzending naar Zuid-Afrika, gevolgd in 1924 door een dergelijke zending naar Nederland.

De eerste indruk van de mora-dwarsliggers in Zuid-Afrika was gunstig, zoodat weldra onderhandelingen over een groote leverantie geopend werden. Aanvankelijk was het moeilijk een geschikte verschepingsgelegenheid te vinden, maar toen die eenmaal gevonden was, kon een partij van ruim 13.000 behakte mora-dwarsliggers aan de Zuid-Afrikaansche spoorwegen worden geleverd. De verscheping vond plaats in Januari 1926 met de Noordsche bark Afalca groot 882 ton.

Met het oog op de kwaliteits-eischen, die in Zuid-Afrika aan dwarsliggers worden gesteld, was de partij vóór de afscheep gekeurd (verg. de foto), terwijl vervolgens dr J. Ph. Pfeiffer de keuring na aankomst in Zuid-Afrika bijwoonde. Daarbij bleek, dat het voor volgende zendingen wenschelijk zou zijn om in de bewerking der dwarsliggers in Suriname eenige wijziging te brengen. Overgekomen naar Suriname kon dr Pfeiffer nog in den loop van 1926 ter plaatse de noodige aanwijzingen geven. Uit een technisch oogpunt leverde die gewijzigde bewerking geen bezwaar, maar wel bleek zij de arbeid, noodig voor het afwerken van een dwarsligger, zoodanig te beïnvloeden, dat de kostprijs eenigermate steeg. Ondanks langdurige onderhandelingen slaagde men er niet in op de nieuwe grondslag tot overeenstemming te komen, zoodat geen verdere zendingen van mora-dwarsliggers naar Zuid-Afrika tot stand kwamen.

Coll. Ind. Inst., opa. J. Ph. Pfeiffer.

Keuring van dwarsliggers in het Surinaamsche bosch.

Dat was ook daarom jammer, omdat het oordeel in Zuid-Afrika over de zending Surinaamsche mora-dwarsliggers veel gunstiger luidde dan over de proefverschepingen uit Britsch-Guyana. Van daar uit waren in 1925 mora-dwarsliggers verscheept, waar-

van echter een belangrijk percentage bij aankomst werd afgekeurd. Een onderzoek achteraf van de in Britsch-Guyana ter controle aangehouden dwarsliggers⁵⁾, toonde als voornaamste fout aan, dat te veel ervan uit het hart van de boom genomen waren, en dat verder een aantal te versch verscheept waren, terwijl het raadzaam was geweest daarmede enkele maanden te wachten, opdat de dwarsliggers, welke reeds tijdens die periode scheuren gingen vertoonen, achter gehouden hadden kunnen worden. Niet zonder reden was dan ook de partij, die naderhand uit Suriname werd verzonden, vóóraf gekeurd.

Intusschen veroorzaakten de beschreven moeilijkheden ook stagnatie in de aanmaak van dwarsliggers voor de Koloniale Spoorwegen, zoodat deze in 1927 overgingen tot een proef met dwarsliggers van wane (*Ocotea rubra*). De eerste indruk was, dat de wane-ligger minstens even goed bruikbaar was als de mora-ligger, zoodat beide naast elkaar in de baan gebruikt konden worden. Een verder resultaat was, dat men na de moeilijkheden met de mora-dwarsliggers voor Zuid-Afrika omstreeks 1930 een proefzending wane-dwarsliggers derwaarts voorbereidde. Doorgegaan is die zending ten slotte echter niet.

Uit de handelsstatistiek van Suriname, waarin sinds 1930 het artikel dwarsliggers als afzonderlijke post is opgenomen, blijkt, dat sindsdien de volgende uitvoeren plaats vonden:

Jaar	totaal in stuks	waarvan naar				
		Nederland	Br. Guyaná	Barbados	Guadeloupe	N. Amerika
1930	ca. 40	ca. 40	—	—	—	—
1931	1710	550	1060	100	—	—
1932	294	—	—	—	100	194

Na 1932 vermeldt de statistiek geen verdere uitvoer. Blijkbaar vond toen de vervaardiging van dwarsliggers in Suriname niet meer plaats, waarmede zou overeenkomen het merkwaardige feit, dat in 1936 in totaal 4835 gecreosoteerde dwarsliggers uit de Vereenigde Staten van Amerika werden ingevoerd.

De statistiek vermeldt niet uit welke houtsoort of -soorten de dwarsliggers, opgenomen in het tabelletje, vervaardigd waren. Ons interesseeren het meest de beide zendingen naar Nederland, omdat er destijds pogingen in het werk werden gesteld bij de Nederlandsche Spoorwegen voor dwarsliggers uit Suriname belangstelling te wekken. In dat verband vermoeden wij, dat hoofdzakelijk mora-dwarsliggers gezonden waren, omdat bij besprekingen, die wij in 1937 met de Nederlandsche Spoorwegen voerden over de mogelijkheid uit Nederlandsch-Indië dwarsliggers te betrekken (zie noot 2), zij mededeelden, twee proeven met mora-liggers in de baan loopende te hebben, namelijk een van 1924 met 180 stuks en een van 1933 met 148 stuks.

Dat zijn weliswaar geen omvangrijke proeven, maar zij bewijzen in elk geval, dat er aandacht aan dwarsliggers uit Suriname werd gegeven. De oudste proef toch liep toen reeds dertien jaar. Er is dus alle reden, om thans opnieuw aandacht voor die mogelijkheid te vragen.

Amsferdam, October 1945.

⁵⁾ B. R. Wood, Informal report on some mora sleepers in the showroom of the Trade Commissioner for British Guiana, J. Board Agric. Br. Guiana 18, 271 (1925).